

1. ועד ההורים בישוב שגב שלום
באמצעות יו"ר הועד עבד אל-חמיד אל-פראונה, ת.ז. 25882929
2. אברהים אבו עפאש, ת"ז 2329503
3. מחמד אל עבד, ת"ז 059556660
4. ח'ליל גריבע, ת"ז 27628478
5. ג'ומעה אלחממדה, ת"ז 59517193
6. עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

באמצעות עוה"ד מרואן דלאל ו/או חסן ג'בארין ו/או ג'מיל דקואר ו/או אורנה כהן
מעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל
ת"ד 510 שפרעם 20200 טלפון : 04-9501610, פקס : 04 9503140-

העותרים

נגד

1. יצחק מזרחי, ראש המועצה המקומית הממונה בשגב שלום
ת"ד 804, באר שבע 84105
2. יוסי שריד, שר החינוך
רח' שבטי ישראל 34, ירושלים 91911

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי המופנה אל המשיבים והמורה להם לבוא וליתן טעם :

1. מדוע לא יספקו חינוך חינוך חינוך לארבע מאות הילדים בגילאי 3-4 מישוב שגב שלום, וזאת בהתאם להחלטת המשיב 2 המתייחסת לישובים שחל עליהם חינוך חינוך חינוך בגני ילדים לגילאי 3-4, ובהתאם לתקנים וההנחיות שנקבעו על ידי משרד החינוך בדבר גודל גני הילדים ביחס למספר הילדים בכל גן ;

2. מדוע לא יחדשו באופן מיידי את אספקת חינוך חינוך חינוך בגילאי 3-4 בישוב שגב שלום, שהופסקה ביום 3.11.99, ואשר הובטח שתחודש ביום 22/11/99.

בשנת 1954 הדגיש בית המשפט העליון בארה"ב את חשיבות החינוך לילדים באומרו:

“Today, education is perhaps the most important function of state and local governments ... Today it is a principal instrument in awakening the child to cultural values, in preparing him for later professional training, and in helping him to adjust normally to his environment. In these days, it is doubtful that any child may reasonably be expected to succeed in life if he is denied the opportunity of an education. Such an opportunity, where the state has undertaken to provide it, is a right which must be made available to all on equal terms.”

Brown v. Board of Education, 347 U.S. 483 (1954).

בקשה לקיום דיון דחוף

1. העתירה מתייחסת לזכות הבסיסית לחינוך ל- 400 ילדים בגילאי שלוש וארבע מהישוב שגב שלום. זכות זו סופקה באוקטובר 1999, באיחור של חודש ימים, ובאופן חלקי ביותר, על ידי פתיחת ארבעה גנים בלבד ל- 200 ילדים מתוך 400 ילדים בגילאי 3-4 משגב שלום. אולם, שירות מזערי וחלקי זה הופסק לאחר שהמשיב 1 החליט לסגור את ארבעת הגנים הקטנים חודש לאחר פתיחתן. המשיבים הבטיחו כי, הלימודים בגנים יחודשו עד יום 22/11/99. העותרים המתינו בתקווה כי אכן הדבר יוסדר. ההבטחה לא קוימה. מאז יום הסגירה, היינו מיום 3/11/99, 200 ילדים, בנוסף לעוד 200 ילדים האחרים, שמלכתחילה לא נפתחו עבורם גנים, אינם נמצאים במסגרת חינוכית כלשהי. גם לא הוסדר להם מסגרת חינוך אלטרנטיבית. ולא נראית תקווה כלשהי המעידה שהמשיב 1 יספק בקרוב פתרון לילדי שגב שלום. יוצא שהפגיעה בזכותם של הילדים לחינוך במקרה זה הינה קיצונית ביותר, וזאת לאור הנזק שהיא גורמת. מיום ליום פגיעה זו נעשית יותר ויותר לבלתי הפיכה. ביחוד לאור העובדה שמדובר בישוב הנמנה על הישובים העניים ביותר במדינה שרמת החינוך בו ממילא נמוכה היא.

2. אין זה המקרה הראשון שהמשיב 1 מפסיק הספקת שירות חברתי לתושבים באופן שרירותי. קדמה לה הפסקת שירותי הרווחה לכפרים הלא מוכרים בנגב, אשר בעקבותיה הוגשה עתירה לבית משפט זה התלויה ועומדת לפניו: בג"ץ 5838/99 המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים ואח' נ' שר העבודה והרווחה וראש מועצת שגב שלום. יתרה מכך, בית משפט נכבד זה קבע בפסק דין כי יש להפסיק את מינוי המשיב 1 לראש המועצה המקומית הממונה בשגב שלום, בהיותו מינוי פוליטי, וזאת תוך שלושים יום מיום 17 בנובמבר 1999.

- רצ"ב בג"ץ 5838/99 כנספח לעתירה וסימנו ע/1.
- רצ"ב פסק הדין בבג"ץ 7428/98 כנספח לעתירה וסימנו ע/2.

על כן, ולאור הנזקים הכבירים שנגרמו לילדים ואשר עלולים להיחפך לבלתי הפיכים, ועל מנת לחסוך, באם תתקבל העתירה, נזקים עתידיים לעתיד הילדים, ולאור הניסיון הלא מעודד עם המשיב 1 בכל הקשור לקיום חובותיו כלפי התושבים, מתבקש כב' בית המשפט לקבוע דיון דחוף בעתירה זו.

העותרים

3. העותר 1 הינו יו"ר ועד הורי התלמידים בישוב שגב שלום. העותרים 2-5 הם הורים לילדים בגילאים 3-4 בישוב שגב שלום: אדם, אחסאן, שורוק, ופאדי, בהתאמה. העותרת 6 הינה עמותה רשומה כדן בישראל שמטרתה קידום זכויות המיעוט הערבי בישראל.

נימוקי העתירה

4. בתשובה לבקשה למתן צו ביניים בבג"ץ 2773/98 ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל ואח' נגד ראש ממשלת ישראל ואח' אשר ביקשה לעכב את כניסת תוקפו של צו לימוד חובה (החלה בגני ילדים), התשנ"ט-1999 כל עוד אינו נשען על קריטריונים סוציו אקונומיים, הצהיר המשיב 2 בפני בית משפט נכבד זה כי, משרד החינוך יקצה משאבים לישובים אשר הוחלט כי בהם הורים לילדים בגילאי 3-4 ייהנו מפטור מתשלום עבור לימודם, לרבות השתתפות במימון שכר דירה לגנים חדשים ובנייה של כיתות גן. עוד הוסיף המשיב 2 בתצהירו כי:

"לאחרונה החליט שר החינוך והתרבות להעניק פטור מתשלום לגילאי 3-4 בישובים הנמצאים באשכול הראשון והשני על פי מדד איפיון העיריות והמועצות המקומיות ודירוגן לפי הרמה החברתית - כלכלית של האוכלוסיה, על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. משמעות ההחלטה היא הוספת 32 ישובים לרשימת הישובים שילדיהם בגילאי 3-4 יהיו פטורים מתשלום עבור לימוד בגן ילדים. מתוך 32 הישובים שברשימה - שלושים ישובים הם ישובי מיעוטים (ערבים) בדואים, ודרוזים). החלטה זו נעשתה ביחד עם משרד האוצר, וקיבלה את הגיבוי התקציבי הנדרש לביצועה." (הדגשה לא במקור).

- רצ"ב תצהירו של המשיב 2 מיום 4.8.99 כנספח לעתירה וסימנו ע/3.

5. הישוב שגב שלום הינו אחד הישובים אשר הוכללו על ידי המשיב 2 ברשימת הישובים הנהנים מפטור מתשלום בעבור לימודים בגן הילדים בגילאי 3-4. ביצוע הפטור היה אמור להתחיל ביום 1 בספטמבר 1999. בישוב שגב שלום ישנם כארבע מאות ילדים בגילאי 3-4.

רצ"ב החלטת המשיב 2 כנספח לעתירה וסימנו ע/4.
רצ"ב הודעת המשיב 2 למרכז השלטון המקומי אודות החלטתו מיום 29.7.99 כנספח לעתירה וסימנו ע/5.

6. רק בחודש אוקטובר 1999 פתח המשיב 1 ארבעה גני ילדים בלבד לילדים בגילאי 3-4. בגנים אלה למדו כ- 200 ילדים, בתנאי צפיפות בלתי נסבלים, ובניגוד לתקן הקבוע על ידי משרד החינוך. בתחילת חודש נובמבר החליט המשיב 1 לסגור את ארבעת גני הילדים מבלי להתריע על כך להורים, ומבלי להסדיר, או לפחות להציע, אלטרנטיבה חינוכית כלשהי. בעקבות זאת, פנו העותרים ביום 4 בנובמבר 1999 אל המשיבים וביקשו כי יספקו חינוך לילדי העותרים.

רצ"ב פניית העותרת 6 מיום 4.11.99 כנספח לעתירה וסימנו ע/6.
רצ"ב רשימת השמות של 200 הילדים בגילאי 3-4 אשר למדו בגנים שנפתחו כנספח לעתירה וסימנו ע/7.

7. ודוק. כפי שיובהר להלן, המשיב 2 אינו מתכחש למחויבותו בעניין תקצוב הקמת גנים לגילאי 3-4 בשגב שלום.

8. ביום 7 בנובמבר, לאחר הפגנות המחאה של הורי הילדים, נפגש המשיב 1 עם העותר 1 והורים אחרים מהישוב שגב שלום. בישיבה זו הבטיח המשיב 1 כי הגנים שנסגרו יפתחו תוך שבועיים, כלומר עד תאריך 21/22.11.99. כמו כן הבטיח המשיב 1 כי בכל כיתה יהיה מספר התלמידים לפי התקן.

רצ"ב סיכום ישיבה מיום 7 בנובמבר 1999 בין חלק מהעותרים והמשיב 1 כנספח לעתירה וסימנו ע/8.

9. ביום 8 בנובמבר 1999 פנתה העותרת 6 בעניין זה אל פרקליטות המדינה-מחלקת בג"צים, ובתגובה לפנייה זו, הכיר המשיב 2 בחובתו כלפי הילדים בגילאי 3-4 בישוב שגב שלום ובין היתר הוא ציין כי:

"משרד החינוך החליט להקצות משאבים להענקת פטור מתשלום בעבור לימודים בגן הילדים בגילאי 3-4 בישובים אשר מפורטים בהחלטה הנ"ל. הישוב שגב שלום הינו אחד מהישובים אשר נכללו בהחלטה זו. תחילת תוקפה של ההחלטה נקבעה לתאריך 1.9.99."

רצ"ב פניית העותרת 6 מיום 6.11.99 אל פרקליטות המדינה כנספח לעתירה וסימנו ע/9.
רצ"ב תגובתו של המשיב 2 מיום 17.11.99 כנספח לעתירה וסימנו ע/10.

10. מתגובת המשיב 2 לנציג פרקליטות המדינה, צוין כי, הסיבה לסגירת ארבעה גני הילדים שנפתחו באוקטובר 1999 היא אי עמידת מבנים אלה בתקן הבטיחותי. אולם, בתגובה זו הובטח כי, המשיבים יסדירו את פעילות הגנים עד ליום 22.11.99.

ראו: ע/10, תגובת המשיב 2 מיום 17.11.99.

11. ביום 22.11.99 נפגש העותר 1 והורים אחרים, עם האחראי על מחלקת החינוך במועצה המקומית הממונה בשגב שלום (מר מחמד אל-ג'רג'אווי), ועם מזכיר המועצה המקומית הממונה. בפגישה זו נאמר לעותר 1 כי ביום 25.11.99 גני הילדים שנסגרו יפתחו. עד לכתיבת עתירה זו אין בישוב שגב שלום אפילו גן אחד לילדים בגילאים שלוש וארבע.

12. הנה כי כן, ההבטחות בדבר פתיחת הגנים שנסגרו לא קוימה. אין היום, איפוא, ל-400 הילדים שבגילאי 3-4 בשגב שלום מסגרת חינוכית כלשהי.

13. העותרים יטענו כי, המשיבים, למעשה, לא רק מפירים את התחייבויותיהם כלפי העותרים, אלא ישנה גם הפרה של הצהרה בפני בג"ץ. זכותם של הילדים בגילאי 3-4 בישוב שגב שלום היא ליהנות מחינוך חינם, כמחלט על ידי המשיב 2, כמוצהר מטעמו לבג"ץ, וכמובטח על ידו ועל ידי המשיב 1 לעותרים ובאמצעותם לשאר ההורים בישוב שגב שלום. הפרת ההבטחות החוזרות ונישנות, בייחוד על ידי המשיב 1, ממחישה את הזלזול אשר נתקלים בו העותרים מצד מועצה מקומית ממונה אשר תכליתה, ככל מועצה מקומית בפרט וככל רשות מינהלית בכלל, היא לשרת את הציבור.

לעניין החובה לספק שירות חינוכי לתושבים ראו:

סעיף 146 לצו המועצות המקומיות (א), התשי"א - 1950.

בג"צ 467/84 עזרא נ' עיריית תל אביב-יפו, פ"ד לט (1) 745, 753.

בג"צ 1554/95 שוחרי גילית נגד שר החינוך, התרבות והספורט, פ"ד נ (3) 2, 15.

14. זאת ועוד. בשיחה טלפונית בין ב"כ העותרת 6 לבין גב' אילנה כהן, מרכזת רישוי לגני ילדים במשרד החינוך, ציינה גב' כהן כי, התקן של משרד החינוך קובע שמספר הילדים בגן (בחדר) הינו עד 35, ושטח הכיתה הינו 1.5 מטר לפחות לכל ילד או ילדה, ושטח החצר הינו 2 מטר לפחות לכל ילד או ילדה.

15. העותרים יטענו כי, מלבד העובדה שהמשיב 1 סגר את הגנים שסיפקו שירות חלקי ביותר לילדי שגב שלום, הוא הפר באופן הקיצוני ביותר את הוראות הנהלים וההנחיות של משרד החינוך בדבר תקניות הגנים. שכן, לפי נוהלים אלו, המשיב 1 חייב לספק מספר גדול יותר של

גנים על מנת לענות על צורכי 400 הילדים שבגילאי 3-4. ובוודאי, ארבעת הגנים שהיו קיימים לא ענו הם על צורכי 200 הילדים שנקלטו. אי לכך, פתיחת ארבעת גני הילדים בלבד למאתיים ילדים בגילאי 3-4 בשגב שלום, על אף חשיבותה המיידית, אינה מספקת כי אין בה בכדי לענות על דרישות התקן של משרד החינוך, בנוסף לאי קליטת שאר 200 הילדים בגילאי 3-4.

לעניין החובה לקיים את ההנחיות והנהלים של הרשות המינהלית ראו: יצחק זמיר, **הסמכות המינהלית** (הוצאת נבו 1996, כרך ב) עמ' 791-773.

16. לא זו אף זו. אי מילוי חובותיהם של המשיבים כלפי תושבי שגב שלום פוגעת מעל הנדרש בזכותם של הילדים לחינוך. מחדל זה מקבל משנה תוקף לאור מצבה הירוד של מערכת החינוך בקרב האוכלוסייה בישוב שגב שלום הנמנית על האוכלוסייה החלשה ביותר במדינה מבחינה סוציו אקונומית. האוכלוסייה הערבית הבדואית נמצאת בפסגת רשימות אחוזי האבטלה ובתחתית רשימות הפיתוח. יותר ממחצית הילדים הערבים בישראל נמצאים מתחת לקו העוני, והילדים הבדואים מהם מהווים האחוז היחסי הגדול.

רצ"ב מפת מוקדי האבטלה בישראל שפורסמה בעיתון הארץ מיום 16.11.99 כנספח לעתירה וסימנו ע/11.

רצ"ב רשימת הרשויות המקומית מדורגות לפי מדד חברתי כלכלי כנספח לעתירה וסימנו ע/12. ר' דו"ח **שנתי מבקר המדינה 46**, עמ' 365.

17. על פי נתוני המשיב 2, שיעור הילדים הערבים בגיל 3 המבקרים בגני ילדים הוא 5% לעומת 68% מהילדים היהודים באותו גיל. שיעור הילדים הערבים בגילאי 4 המבקרים בגני הילדים הוא 8% לעומת 90% מהילדים היהודים בגיל זה.

רצ"ב **מערכת החינוך בראי המספרים** (הוצ' משרד החינוך, התרבות, והספורט 1998) כנספח לעתירה וסימנו ע/13.

18. האוכלוסייה הערבית בנגב סובלת מאחוז הנשירה מבית הספר הגבוה ביותר במדינה ומהאחוז הנמוך ביותר לזכאות לתעודת בגרות. מצב חברתי עגום זה ידוע למשיב 2, כפי שעולה מתצהירו לבג"ץ (ע/3), ומטבע הדברים ידוע הוא למשיב 1. להלן עובדות אלה במספרים שאוזכרו בדו"ח הועדה לבדיקת מערכת החינוך הבדואית בנגב ולהכנת תוכנית חומש (מונתה ביום 14.5.97. הדו"ח הוגש ביום 16.1.98):

אחוז התלמידים שנשרו לפני שסיימו כיתות י"ב במגזר הבדואי בנגב לעומת שאר המגזר הערבי בין השנים תשנ"ב - תשנ"ה

שנה	ערבים בדואים בנגב	ערבים
תשנ"ב	71%	46%
תשנ"ג	71%	45%
תשנ"ד	68%	44%

43%	67%	תשנ"ה
-----	-----	-------

אחוז התלמידים הזכאים לתעודת בגרות במגזרים הערבי בדואי, הערבי, והיהודי בין השנים

תשנ"ב - תשנ"ה

שנת לימודים	ערבים בדואים בנגב	ערבים	יהודים
תשנ"ב	3%	19%	36%
תשנ"ג	3%	20%	38%
תשנ"ד	5%	19%	40%
תשנ"ה	6%	22%	40%

רצ"ב דו"ח הועדה לבדיקת מערכת החינוך הבדואית בנגב ולהכנת תוכנית חומש (הוגש ביום 16.1.98) וסימנו ע/ 14.

19. לא ניתן, אפוא, לנתק את מצב החינוך הירוד של האוכלוסייה הערבית בנגב מהעובדה שילדים בגילאי 3-4 אינם נהנים ממסגרת חינוכית כלשהי, אפילו ממסגרת חינוכית שהובטחה להם על ידי המשיבים חזור והבטח. בית משפט נכבד זה הדגיש לא אחת, את חשיבות החינוך לבניית אישיותו של האדם, אשר בבוא היום אמור לתפקד כאזרח בקהילה. בבג"ץ 1554/95 עמותת שוחרי גילית נ' שר החינוך, התרבות והספורט פ"ד נ(3) 2, 24, קבע בית משפט נכבד זה כי:

"החינוך הוא מכשיר חברתי אשר לא ניתן להפריז בחשיבותו; מדובר באחת הפונקציות החשובות ביותר של הממשלה והמדינה. החינוך הוא חיוני לקיומו של משטר דמוקרטי חופשי, חי ומתפקד. הוא מהווה יסוד הכרחי למימוש העצמי של כל אדם וחיוני לקיומה של החברה, שבה חיים ופועלים אנשים המשפרים את רווחתם ותורמים, בתוך כך, לרווחתה של הקהילה כולה."

20. הנה כי כן, במחדלם הקיצוני לא שקלו המשיבים את מידת הפגיעה בזכותם של הילדים משגב שלום לחינוך, לא טרחו למצוא מסגרת חינוכית כלשהי עובר לקבלת החלטתם לסגור את הגנים הקיימים, לא נתנו משקל כלשהו לזכותם של הילדים לשוויון בלימודים עם שאר הילדים שנהנו מתחולת חינוך חינוך חינוך בגני ילדים לגילאי 3-4, לא נתנו את דעתם למצב מערכת החינוך בקרב אוכלוסייה זו, התעלמו באופן מוחלט מהעובדה כי מדובר באוכלוסייה ענייה שאין בקרבה גני ילדים פרטיים, ואין יכולת להורים לשלם עבור ילדיהם לעבור למסגרות אחרות, הם התעלמו מהעובדה שחינוך חינוך חינוך לגילאי 3-4 בשגב שלום הוא המסלול היחידי המבטיח שהילדים ייקלטו בגיל זה במסגרות חינוכיות. המשיבים לא נתנו, אם כן, משקל כלשהו לתוצאת מחדלם שמשמעותה היחידה היא: הילדים בשגב שלום נותרו ללא חינוך.

לעניין קבלת ההחלטות ושיקול דעת מינהלי ראו:

בג"צ 987/94 יורונט קווי זהב (1992) בע"מ נ' שרת התקשורת, פ"ד מח (5) 412.

21. העותרים יוסיפו כי, שיקולים של נוחיות מינהלית ושיקולים לוגיסטיים, באם הם קיימים במקרה דנן, אין בהם בכדי לגבור על זכותם של הילדים בשגב שלום לחינוך כשאר הילדים במדינת ישראל. לעניין זה ראו:

בג"צ 4541/94 מילר נ' שר הביטחון, פ"ד מט (4) 94.

בג"צ 205/94 גולן נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד נ (4) 136, עמ' 189.

בג"צ 7081/93 בוצר נ' מועצה מקומית מכבים רעות, פ"ד נ (1) 19, 27.

22. אי לכך, העדר קיומם של גני ילדים ל- 400 ילדים בגילאי 3-4 בשגב שלום וההחלטה לסגור את הגנים שנפתחו באוקטובר 1999 על ידי המשיב 1, מבלי להסדיר מסגרת חינוכית אלטרנטיבית כלשהי פוגעים בזכותם של הילדים באופן קיצוני ביותר ואינם עומדים במבחן המידתיות.

ראו: בג"צ 6055/95 צמח נ' שר הביטחון (טרם פורסם)

בג"צ 3477/95 בן עטיה נ' שר החינוך, התרבות והספורט פ"ד מט (5) 1, 14-9.

יצחק זמיר **הסמכות המינהלית** (הוצ' נבו, 1996) 1012-1001.

על יסוד האמור לעיל בית המשפט הנכבד מתבקש להוציא מלפניו את הצו על תנאי כמבוקש, וכן לחייב את המשיבים בהוצאות משפט ושכר טרחת עו"ד כדין.

מרואן דלאל, עו"ד
ב"כ העותרים

